

**AZ RBAYCANDA AL K TABXANAÇILIQ T HS L N N  
NK AFI TAR X ND N  
(1947-2011-ci ill r)**

**A.A.X L FOV**  
*tarix elml ri doktoru, professor*  
*Bakı Dövl t Universiteti*

*M qal d Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakült -  
sinin yüks k ixtisaslı pe kar kitabxanaçılıq-informasioloq kadrları hazırlanması  
sah sind keçdiyi 64 illik r fli yola n z r salınmı , fakült kollektivinin  
t hsil, elm v t drisin t kili sah sind ld etdiyi nailiyy tl r umimil diril-  
mi dir.*

*Acar sösl r: Kitabxanaçılıq t hsili, kitabxana ünaslıq, t dris prosesinin  
t kili, kitabxanaçı pe si.*

Az rbaycanda yüks k ixtisaslı kitabxanaçı kadrların hazırlanmasına 1947-ci ild n Bakı Dövl t Universitetinin filoloji fakült sinin kitabxanaçılıq öb sind ba lanmı dır. Respublikamızda yüks k ixtisaslı-pe kar kitabxanaçı kadrlara böyük ehtiyac oldu undan bu öb 1962-ci ild müst qıl Kitabxanaçılıq-informasiya fakült sin çevrildi. Bu yaxınlarda 65 illiyini bayram ed c k fakült böyük v r fli inki af yolu keçmi , 6 mind n artıq yüks k ixtisaslı-pe kar kitabxanaçılıq-informasioloq kadrları hazırlamı dır. Fakült nin hazırladı ı kadrlar dem k olar ki, respublikamızın bütün kitabxanalarında f aliyy t göst rir, kitabxana i inin müasir informasiya c miyy tinin t l bl ri s viyy -sind yenid n qurulmasında, haliy kitabxana-informasiya xidm tinin t ki-lind yaxından i tirak edir. Müasir dövürd kitabxanaçılıq-informasiya fakült sinin yüks k ixtisaslı kitabxanaçılıq-informasioloq kadrları hazırlanması sah -sind böyük xidm tini v keçdiyi tarixi yolun i qlandırılmasına böyük ehtiyac duyuldu undan fakült nin tarixin n z r salaq.

SSR -d kitabxanaçı kadrlar h l XX srin 20-ci ill rind – Oktyabr inqilabından sonra Sovet dövl ti t r find n yaradılmı Siyasi Maarif nstitutlarında, sonralar is M d ni Maarif nstitutlarında hazırlanırdı. 30-cu ill rd M d ni-Maarif nstitutlarının yerind Kitabxanaçılıq institutları f aliyy t göst rirdi. 50-ci ill rd is Kitabxanaçılıq nstitutları M d niyy t nstitutları adlanma a ba landı. M d niyy t nstitutlarında kitabxanaçılıq v m d ni-maarif fakült l ri, sonralar is inc s n t fakült l ri yaradılmı dı. Artıq 70-ci ill rd SSR -d 10-a yaxın M d niyy t nstitutları f aliyy t göst rirdi. Bunlardan 5-i RSFSR-d , qalanları is Ukraynada, Belarussiyada, Qazaxıstanda,

Özb kistanda v s. yerl irdi. Be mütt fiq respublikada: Az rbaycanda, Litvada, Türkm nistanda, Moldovada v Qır ızıstanda is kitabxanaçı-biblioqraf kadrlar universitetl rd hazırlanırdı. Yerd qalan respublikalarda is kitabxanaçılıq fakült l ri Pedaqoji nstitutların yanında fa liyy t göst ırirdi.

Ümumiyy tl yüks k ixtisaslı kitabxanaçı-biblioqraf kadrların hazırlımda SSR il Avropa ölk l ri v dünyanın dig r ölk l ri arasında ciddi f r q var idi. SSR -d yüks k ixtisaslı kitabxanaçı-biblioqraf kadrlar sas n m d niyy t institutlarında v universitetl rd pedaqoji institutlarda, Q rb ölk l rind v dünyanın dig r büyük ölk l rind , m s l n, AB -da, ngilt r d , Fransada, Almaniyada, talyada, sapaniyada, sveçr d , Çind , Hindistanda, Misird v s. ölk l rd is ancaq universitetl rd hazırlanırdı.

Bel likl , SSR -d n f rqlı olaraq XX sırd dem k olar ki, bütün dünyada kitabxanaçı-biblioqraf ixtisası h mi universitet ixtisası hesab edilmi v kitabxanaçı kadrlar universitetl rd hazırlanmıdır.

Az rbaycan Respublikasında yüks k ixtisaslı kitabxanaçı kadrların hazırlanmasına 1947-48-ci t dris ilind n Bakı Dövl t Universitetinin Filologiya fakült sind ba lanmı , indiy q d r 6 mind n artıq yüks k ixtisaslı kadr yeti dirilmi dir. Öz yüks k ixtisas biliyi, intellektual s viyy si, pe karlı ı il f rql n n v do ma Bakı Dövl t Universitetin ba ucalı ı g tir n bu kadrlar dem k olar ki, respublikamızın bütün kitabxana b k l rind , o cüml d n elmi, elmi-texniki, xüsusi, t hsil v kütl vi kitabxanalarda müv ff qiyy tl çalı maqdadırlar. Respublikamızda f aliyy t göst r n 11 mind n artıq kitabxanada u urla il y n, kitabxana i in r hb rlik ed n, Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakült sinin m zunlarının f aliyy ti geni ictimaiyy t t r find n yüks k qiym tl ndirilir. Bu da universitetin professor-mü llim hey tinin, fakült nin bütün kollektivinin büyük müv ff qiyy tidir.

1947-48-ci t dris ilind Kitabxanaçılıq öb sinin yaranması v onun inki afı haqqında mühüm h miyy t k sb ed n bir sıra tarixi faktları göz önün g tir k.

Az rbaycan Kommunist Partiyasının M rk zi Komit si 1947-ci ild “Respublikada m d ni-maarif mü ssis l ri üçün kadr hazırlamaq haqqında” xüsusi q rar q bul etdi. Q rarda göst rilirdi ki, 1947-48-ci t dris ilind S.M.Kirov adına ADU-nun Filologiya fakült si n zdnind yüks k ixtisaslı kitabxanaçı kadrlar hazırlayan Kitabxanaçılıq öb si t kil edilsin v bu öb g l c kd ayrıca fakült y çevrilsin. öb nin açılması i inin t kili BDU-nun rektoru akademik Abdulla Qarayev v Az rbaycan SSR Nazirl r Soveti yanında M d ni-Maarif Mü ssis l ri Komit sinin s dri, Sosialist m yi Q hr -manı, xalq yazıçısı Süleyman R himova tap ırıldı. Bu görk mli x-siyy tl rin birg s yi n tic sind SSR Ali v Orta xtisas t hsili Nazirliyi öb nin yaranmasına icaz verdi.

Kitabxanaçılıq öb sinin sonrakı inki afında, g nc müt x ssis kadrlarla möhk ml ndirilm sind , öb y t l b q bulunun artırılmasında 1950-1954-cü ill rd Bakı Dövl t Universitetinin rektoru i l mi görk mli filoloq alim, filologiya elml ri doktoru, professor C f r X ndan Hacıyevin v 1954-1958-ci ill rd universitetin rektoru olmu Az rbaycan elminin korifeyl rind n akademik Yusif M mm d liyevin böyük xidm ti danılmazdır.

Yusif M mm d liyev Az rbaycan Milli Elml r Akademiyasına Prezident seçildikd n sonra - 1958-ci ild Bakı Dövl t Universitetinin rektoru v zif sin t yin edil n görk mli elm v t hsil t kilatçısı akademik fah t Mehdiyev Kitabxanaçılıq öb sinin inki afına daha böyük qay ı il yana mı dır. M hz onun r hb rliyi dövründ 1955-ci ild Kitabxanaçılıq öb sinin qiyabi Az rbaycan, 1959-cu ild qiyabi rus, 1963-cü ild is qiyabi ax am bölm l ri yarandılmı dır. Qeyd etm k yerin dü rdi ki, qiyabi rus bölm si Zaqafqaziya respublikalarında kitabxana ünashlıq v bibliografiya ixtisası üzr rus dilind kadr hazırlayan yegan öb idi.

1962-ci ild Kitabxanaçılıq öb sinin müst qıl Kitabxanaçılıq fakült si n çevrilm si Az rbaycan kitabının v kitabxanaçılı ının böyük q l b si idi. Bu q l b ni Az rbaycan xalqına, kitabxana ictimaiyy tin b x ed n görk mli xsiyy tl rd n – o dövrd Az rbaycan Respublikası Nazirl r Soveti yanında Ali v Orta xtisas T hsili Komit sinin s dri v zif sind i l y n akademik Abdulla Qarayevin v Bakı Dövl t Universitetinin rektoru akademik fah t Mediyevin misilsiz xidm tl ri yüks k qiym t v t qdir layıqdır. Bu iki m - hur akademikim izması v xeyir-duası il Bakı Dövl t Universitetind yaradılan müst qıl Kitabxanaçılıq fakült si Az rbaycan elminin, m d niyy tinin, kitabının v kitabxanalarının g l c yin açılan i qlı bir p nc r idi.

Az rbaycan elminin, t hsilinin v m d niyy tinin böyük t ssübke i olan bu görk mli akademikl rin s yi n tic sind yaradılmı Kitabxanaçılıq fakült si sonrakı dövrd ona b sl n n bütün ümidl ri layiqinc do rultdu, SSR m kanında kitabxanaçılıq t hsil v elmi sah sind n qabaqcıl t hsil v elm m rk zl rind n birin çevrildi.

XX srin 70-80-ci ill rind fakült nin elm, t hsil v t rbiy sah sind müv ff qiyy tl ri daha geni miqyas aldı, fakült nin q bul planı 3 d f artırıldı. Fakült nin gündüz, ax am v qiyabi öb l rin 250 n f rd n artıq t l b q bul edilm y ba ladı. O, dövrd SSR m kanında iki seçki müdd tind Bir l mi Mill tl r T kilatı Kitabxanasının direktoru i l mi Vilnus Dövl t Universiteti Kitabxana ünashlıq kafedrasının müdiri V.Vladimirov t r find n AB üniversitetl ri kitabxanaçılıq fakült l rinin t dris planı sasında Vilnus Dövl t Universitetinin Kitabxanaçılıq fakült si üçün t rtib olunmu , SSR Ali v Orta xtisas T hsili Nazirliyi t r find n t sdiq edilmi yeni t dris planı üzr i l - y n ilk fakült l rd n biri m hz Bakı Dövl t Universitetinin Kitabxanaçılıq

fakült si olmu dur. Bu plana tamamil yeni elmi v texniki f nl r daxil edilmi , informatika, riyaziyyat, hesablama texnikası, proqramla dırma v s. kimi f nl r kitabxanaçılıq ixtisasının m zmununda ciddi d yi iklikl r yaratmı dı. Fakült humanitar, t bi t v texniki elml rin birl m si v yeni integrasiyası n tic sind yeni ixtisas kompleksinin f aliyy t göst rdiyi sah y çevrilmi di.

AB universitetl rinin t dris planlarına müvafiq t rtib edilmi yeni t dris planının sas istiqam tl ri 80-ci ill rd n ba layaraq SSR -nin bütün ali kitabxanaçılıq m kt bl rind t tbiq edilm y ba landı. Bakı Dövl t Universitetinin Kitabxanaçılıq fakült sind is bu planın 70-ci ill rd n t dbiq edilm y ba lanmasını kollektivin u urlu kimi qiym tl ndirm k olar.

Kitabxanaçılıq fakült sinin 70-ci ill rd ki n ailiyy tl ri d diqq t layiq olmu dur. Ulu önd r Heyd r liyevin hakimiyy t g lm si il laq dar respublikada yaranmı i gúzar ab-hava, böyük v sür tli inki af Bakı Dövl t Universitetinin f aliyy tin d t kan vermi di. Bu t sir özünü tezlikl Kitabxanaçılıq-informasiya fakült sinin inki afında da göst rdi. Ulu önd rin kitabxana i in böyük qay ısının t zahürü olaraq, Az rbaycanın k nd rayonları üçün kitabxanaçı kadrlar hazırlamaq üçün müsabiq d nk nar q bul planı müyy nl dirildi. Bu plana müvafiq olaraq h r il k nd rayonlarından fakült y 50-60 n f r g nc q bul edilirdi. Böyük h miyy t k sb ed n bu t dbir o dövr d k nd kitabxanalarını yüks k ixtisaslı kadrlarla t min etm k üçün lveri li rait yaratdı.

1970-ci ild Bakı Dövl t Universitetinin universitet rektor t yin edilmi akademik F.M.Ba ırzad 17 illik rektorlu u dövründ h mi Kitabxanaçılıq fakült sinin maddi-texniki bazasının möhk ml ndirilm sin , kadr potensialının yax ıla dırılmasına, elmi kadrların yeti dirilm sin qay ı il yana mı , m hz onun r hb rliyi dövründ fakült yeni binaya köçürülmü , q bul planı 3 d f y q d r artırılmı dır.

1970-ci ild n Bakı Dövl t Universitetinin Elmi s rl rinin “Kitabxana-ünaslıq v bibliografiya” seriyası n r ba lamı , ild 3 nömr si çap edil n bu seriya Zaqaqfaziya v Orta Asiya respublikaları iç risind yegan elmi s rl r kimi böyük nüfuz qazanmı dı. Bu seriyada BDU-nun professor-mü llim hey ti il yana ı olaraq SSR -nin dig r respublikalarının müvafiq sah d f aliyy t göst r n tanınmı müt x ssi sl rin m qal l ri d d rc edilirdi.

70-80-ci ill rd Kitabxanaçılıq fakült sind elmi kadrların yeti dirilm si sah sind d ciddi n ailiyy tl r ld edildi. Bu zaman artıq kitabxana i in müvafiq sah l rin dair l doktorluq dissertasiyası, 10 namiz dlik dissertasiyası müdafi edilmi , elmi d r c si olan müt x ssi sl rin sayı çoxalmı dı.

T ssüf hissi il onu da qeyd etm yi özüm borc bilir m ki, 60-cı ill rin axırlarında v 70-ci ill rin vv ll rind Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült sinin ba ı üz rind bir kabus dola maqda idi. Bel ki, respublikamı-

zın b zi “ziyalıları” BDU-da formala mı Kitabxanaçılıq fakült sini o dövrd f aliyy t göst r n nc s n t stitutunda verm yi t klif edirdil r. Onlar buna s b b kimi Moskvada Kitabxanaçılıq fakült sinin M d niyy t stitutunda f aliyy t göst rm sini sas götürürdü r. Bu dar dü ünc li ziyalıların dünyada kitabxanaçılıq fakült l rinin harada f aliyy t göst rm l rind n x b rl ri yox idi. Ancaq m s l hec d onların söyl dikl ri kimi deyildi. Yenic Teatr nstitutundan nc s n t institutuna çevrilmi bu ali m kt b t l b kontingenti az oldu una gör onun formala ması v büyük ali t hsil mü ssis l rin çevril m si üçün buraya k nardan t l b l r g tirm k lazım idi. Onlar da bu m s l nin n asan yolunu BDU-nun Kitabxanaçılıq fakült sinin nc s n t nstitutuna verilm sinind görürdü r. O zaman BDU-nun rektoru i l y n akademik - fa t Mehdiyev bu t klifi ir li sür n “ziyalılara” çox m ntiqi bir sual verdi: “Deyin gör k, kitabxanalar n vaxtdan inc s n tin bir növü olub? Siz bilirsinizmi ki, kitab bütün elml rin m nb yidir. Kitabxanalar elmi qoruyan m b d gahdır!”

Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült sinin nc s n t nstitutuna verilib-verilm m si haqqında mübahis l r 1969-cu ild hakimiyy t g l mi , Az rbaycan Kommunist Partiyası M rk zi Komit sinin birinci katibi seçilmi büyük xsiyy t Heyd r liyev nöqt qoydu. Bütün ömrü boyu kitabxana i in yüks k qiym t ver n, kitabxanayı “xalq, mill t üçün müq dd s bir yer, m n viyyat, bilik, z ka m nb yi” hesab ed n, kitabxanaya, burada çalı an insanlara h mi hörm t v ehtiram göst r n ulu önd r, Heyd r liyev o ç tin dövrl rd birm nalı kild bildirdi ki, Kitabxanaçılıq fakült sinin ba nda dola an bu kabus xalqımızın, dövl tçiliyimizin xilaskarı, müst qil Az rbaycan Respublikasının memarı Heyd r liyev t r find n q tiyy tl v bird f lik d f edildi.

XX srin 70-80-ci ill rind Kitabxanaçılıq fakült sinin h yatında yeni m rh l ba landı. Bel ki, BDU-nun Tarix fakült sinin elmi urasında Kitabxanaçılıq fakült sinin dekanı Abuz r X l fov 05.25.03 Kitabxana ünashıq-bibliografıya ixtisası üzr “Az rbaycanda kitabxana i inin tarixi (1933-1969-cu ill r)” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafi etdi. Bu müdafi RFSFR-d n sonra kitabxana ünashıq-bibliografıya ixtisası üzr müvafiq respublikalarda müdafi edil n ilk doktorluq dissertasiyası idi.

Bununla yana ı, 70-80-ci ill rd Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült sinin beyn l xalq laq l ri xeyli geni l nmi , bir çox mütt fiq respublikalarla qar ılıqlı elmi laq l r yaradılm dı. Fakült bir sıra beyn l xalq elmi konfransların, seminarların, metodik mü avir l rin keçirildiyi elmi-metodiki bazaya çevrilmi di.

Bu dövrd respublikamızda ali kitabxanaçılıq t hsilinin inki afı sah sind olduqca böyük u urlar ld edilm di. BDU-nun Kitabxanaçılıq-informa-

siya fakült si SSR -nin n qabaqcıl fakült l rind n biri hesab edilirdi. Fakült nin dekanı prof. Abuz r X l fovun s m r li f aliyy ti respublikamızdan çox-çox uzaqlarda m lum idi.

Prof. Abuz r X l fov SSR -d kitabxanaçılıq-bibliografiya t hsili üzr elmi-metodiki uranın üzvü, V. .Lenin adına SSR Dövl t Kitabxanasında f aliyy t göst r n doktorluq dissertasiyası üzr ixtisasla mı müdafi urasının üzvü, SSR Ali Attestasiya Komissiyasının eksperti idi. Fakült d h l RSFSR ali m kt bl rind t dbiq edilm y n, Amerka v Avropa ölk l rinin kitabxanaçılıq fakült sinin t dris planlarına müvafiq olaraq Vilnus Dövl t Universitetinin kitabxanaçılıq-bibliografiya ixtisası üzr be illik t dris planı sasında yeni t dris planı t rtib edilmi di. Fakült kitabxana ünashlıq-bibliografiya elml ri üzr Bakı Dövl t Universiteti Elmi s rl rinin xüsusi seriyasını n r edirdi. SSR miqyasında Moskva Dövl t M d niyy t nstitutunun “Kitabxana ünashlıq v bibliografiya” ixtisası üzr müdafi urası müdafiyy t qdim edilmi çoxlu sayda namiz dlik v doktorluq dissertasiyalarını eksper-tiza etm k üçün aparıcı mü ssis kimi BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakült sinin Kitabxana ünashlıq kafedrasına gönd rirdi. Fakült nin dekanı, tarix elml ri doktoru, prof. A.X l fov Moskva Dövl t M d niyy t nstituta tunda 3 doktorluq v 5 namiz dlik dissertasiyasının r smi oponenti olmu du. O, eyni zamanda Tibilisid , Da k ndd v ba qa h rl rd doktorluq dissertasiyalarının r smi oponenti kimi çıxı etmi di.

Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakült sinin t hsil v elmi-t dqiqt i l ri sah sind ki u urları SSR miqyasında qiym tl ndirilirdi. M hz buna gör dir ki, SSR Ali v Orta xttisas T hsili Nazirliyinin “Kitabxana ünashlıq-bibliografiya” t hsili üzr Elmi Metodiki urası Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült sinin i t çrüb sini öyr nm k üçün öz növb ti iclasını 1981-ci ilin oktyabrın 28-30-da Bakı h rind keçirdi. Elmi-metodik uranın iclasınada SSR -ni kitabxana ünashlıq-bibliografiya ixtisası üzr n görk mli aliml ri v t hsil t kilatçıları, mütt fiq respublikaların yüks k ixtisaslı kitabxana ünash-bibliograf hazırlayan bütün ali m kt bl rind n g lmi görk mli aliml r, rektorlar, dekanlar, kafedra müdir l ri i tirak edirdil r. clasda RSFSR M d niyy t Nazirliyinin Elmi mü ssis l r üzr Ba darsinin r isi L.N.Romonov, Bakı Dövl t Universitetinin rektoru akademik F.M.Ba ırzad , Moskva Dövl t M d niyy t nstitutunun rektoru prof. L.P.Boqdanov, prof. A.A. ilov, prof. S.M.Dubaskas, prof. K. .Abramov, prof. A.B.Sakalov prof. V. .Çepelov, dos. L. . liçova, prof. A.A.X l fov v ba qaları çıxı etmi dil r. Elmi Metodiki urada “Sov KP MK-nın XXVI qurultayının q rarları il laq dar kitabxanaçılıq fakült l rinin v ali m kt bl rin v -ziyy ti v v zif l ri” m s l sini müzakir edilmi , geni q rar q bul olunmu -

du. Elmi Metodik uranın qararında Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült sinin f aliyy ti yüks k qiym tl ndirilmidi.

Elmi-metodik uranın iclasından sonra BDU Kitabxanaçılıq fakült si il Moskva Dövl t M d niyy t nstitutu arasında m kda lıq haqqında müqavil imzalandı. Bu müqavil Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült sinin dekanı prof. A.X l fov v Moskva Dövl t M d niyy t nstitutunun rektoru prof. L.P.Baqdanov t r find n imzalanmı dı. Bu müqavil nin rtl rinin yerin yetirilm si Kitabxanaçılıq fakült sinin g l c k inki afına v yüks k ixtisaslı kadr hazırlanmasına böyük köm k etdi.

80-ci ill rd Bakı Dövl t Universitetinin Kitabxanaçılıq fakült si SSR miqyasında t dris planlarının hazırlanması sah sind diqq t layıq u urlar qazanmı dı. Fakült kitabxana ünaslıq-biblioqrafiya ixtisası üzr strateji h - miyy t malik, XXI-ci srd bel t dris planlarının baza hiss si kimi istifad edil n t dris planlarının hazırlanmasında m rk z çevrilmidi. 1988-ci ild SSR Dövl t Xalq T hsil Komit sinin göst ri i il SSR M d niyy t Nazirliyinin yanında f aliyy t göst r n kitabxanaçılıq t hsili üzr t dris-metodiki urası il razıla dırılmı v t sdiq edilmi nümün vi t dris planı sasında i l nmi yeni t dris planı t rtib etm k n z rd tutulmuşdu. SSR -d yüks k ixtisaslı kitabxana ünas-biblioqraf kadrlar hazırlayan dövl t universitetl ri v pedaqoji institutlar üçün yeni t dris planı t rtib etm k m qs di il xüsusi komissiya yaradılmı dı. Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült sinin dekanı, prof. A.A.X l fov h min komissiyanın s dri t yin edilmi di. Bu komissiyanın t rkibin Bakı, Vilnus, Da ıstan, Türkm nistan, Ki inyov Dövl t Universitetl rind n, Tallin, Tibilisi, Cimk nd pedaqoji institutlarından 8 n f r üzv daxil edilmi di. Komissiyanın t rtib edilmi v prof. A.A.X l fov t r find n imzalanmı t dris planı 1989-cu ild SSR M d niyy t Nazirliyi t r find n SSR -nin kitabxanaçılıq fakült l ri olan bütün universitetl ri üçün nümün vi plan kimi t sdiq edildi.

XX srin 70-80-ci ill rind ld etdiyi böyük nailiyy tl r gör Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült sinin dekanı prof. A.A.X l fov SSR dövl ti t r find n d f l rl qiym tl ndirilmidir. O, 1970-ci ild SSR Ali Soveti R yas t Heyy ti t r find n “V. .Leninin 100 illiyi yubiley medalı” il , 1984-cü ild SSR M d niyy t Nazirliyi Kollegiyasının v M d niyy t çil ri H mkarlar ttifaqı R yas t Hey tinin q rarı il “N.K.Krupskaya medalı” il , 1987-ci ild SSR “Bilik” c miyy tinin “F al i in gör ” dö ni anı il , 1989-cu ild SSR Ali Soveti R yas t Hey tinin f rmanı il “ m k veteranı” medalı il v s. t ltif edilmi dir.

Müst qillik ill rind Bakı Dövl t Universitetinin Kitabxanaçılıq fakült si h r cür ç tinliy baxmayaraq öz i ini müv ff qiyy tl davam etdirmidir. M lumdur ki, SSR dövründ dig r ixtisas sah l rind oldu u kimi kitabxana-

çılıq ixtisası sahəsinə bütün dərslərlə, dərslər vəsaitləri, xüsusiil proqramlar Moskvada hazırlanıb müttəfiq respublikalara göndərilirdi. Müstəqillik illərində edildikdən sonra isə bu proses dayanımdı. BDU-nun digər fakültələri kimi Kitabxanaçılıq fakültəsinin kollektivi də bu mühüm işin öhdəsindən özünə gəlmiş idi. Çox böyük cətinliklərlə olsa da fakültənin yaradıcı kollektivi özünün çoxillik təcrübəsinə arxalanaraq müstəqilliyin tələblərinə uyğun olaraq milli ideologiyaya dərin diqqət və ehtimalla, milli dövlətçilik və Azərbaycançılıq konsepsiyasının qarşıda qoyduğu vəzifələrə, milli ənənələrsöykənməklə yeni dərslər proqramları, dərslərlər və dərslər vəsaitləri hazırlayıb nəşr etdirməyə başladı.

Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin kollektivi 1990-cı illərin əvvəllərində nəzərdə tutulmuş fakültə təşkilatında edilən bütün ixtisas fənləri üçün dərslər proqramlarını yenidən işləməyə başladı. Proqramların yenidən işlənilməsi tərtib edilmiş olduqca məsuliyyətli idi. Bütün proqramlar suverenliyimizin qarşıda qoyduğu vəzifələrə cavab verməli, milli idealogiyamıza uyğun gəlmişliyi, bəzən sərbətlərlə zənginləşmişliyi idi. Fakültə kollektivinin bu mühüm işin öhdəsindən müvəffəqiyyətlə gəlmiş 1996-cı ildə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən hazırlanıb təsdiq edilmiş ixtisas standartları və 1997-ci ildə "Bakalavr" pilləsi üzrə hazırlanmış yeni təşkilat planı kömək etdi. Prof. A.A.Xəlilovun sədirliyi ilə hazırlanmış bu standartların fakültənin təcrübəsinə təbii şəkildə əksini tətbiq etməsi bu mühüm prosesin həllinə yardımçı oldu.

Müstəqillik illərində yeni iqtisadi və siyasi sistemin təşkili tapdığı bir zamanda bəzən söhbət kitabxana işi sahəsində mövcud prinsiplərin yenidən dirilməsindən və qismən dəyişdirilməsindən deyil, onların köklü sürətlə təzədən formalaşdırılmasından gedirdi. Bu da hər əyən əvvəl keçmiş totalitar rejimdən, sosializmdən miras qalmış kitabxanaların ideologiyalaşdırılması, sinfilik, partiyalılıq kimi antielmi və qeyri humanist prinsiplərin rədd edilməsinə, onun dünyəvi, milli ideologiyaya müvafiq prinsiplərlə əvəzlənməsinə tələb edirdi.

Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq fakültəsinin kollektivi bu ciddi və məsuliyyətli vəzifənin öhdəsindən müvəffəqiyyətlə gəlmişdi. Kitabxana ünaslıq, Kitabxana resursları və məlumat axtarış sistemləri, Biblioqrafiya ünaslıq və Kitab ünaslıq və nəşriyyat işi kafedraları yeni cəmiyyət quruculuğuna və bazar iqtisadiyyatına keçid rəiti ilə laqdar öz təşkilat proqramlarını nəzərdə tutmuş metodik cəhətdən yenidən işləyib təkmilləşdirdilər. Kitabxana ünaslıq fənləri üzrə 30-dan artıq proqram, biblioqrafiya ünaslıq fənləri üzrə 27 proqram, kitab ünaslıq və nəşriyyat işi fənləri üzrə 20-dən artıq proqram yenidən işlənilməsinə rə edildi.

Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq fakültəsinin kollektivi müstəqillik illərində Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq orijinal milli dərslərlə, dərslər



v saıtl rı, monoqrafiyalar yazıb çap etdirm y müv ff q oldu. Kitabxana ünashlıq kafedrası üzr 7 d rslık, 25 d rs v saıti, 10 monoqrafiya, Kitabxana re-sursları v informasiya axtarı sisteml rı kafedrası üzr 12 d rs v saıti, 1 mo-noqrafiya Biblioqrafiya ünashlıq kafedrası üzr 1 d rslık, 6 d rs v saıti, Kitab-ünashlıq v n rıyyat i i kafedrası üzr 4 d rslık, 3 d rs v saıti v 3 monoqra-fiya n r edildi.

Müst qıllık ill rınd Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült si-nd 1 elml r doktorlu u, 8 f ls f doktorlu u dissertasiyası müdafı edilmı , onların hamısı Az rbaycan Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komit si t r -find n t sdiq edilmı dir. Bu dissertasiyaların hamısının elmi m sl h tçisi v elmi r hb ri prof. A.A.X l fov olmu dur.

Müst qıllık ill rınd Bakı Dövl t Universiteti Kitabxanaçılıq fakült si-nin u ırlarından biri d kadr hazırlı nın keyfiyy tind böyük d yi iklikl r edilm si olmu dur. Bu d yi iklikl r fakült nin t dris planının yenid n t rtib edilm sini, informasiya c miyy tinin qar ıda qoydu u v zif l r müvafiq olaraq t dris planına kitabxana-informasiya texnologiyasına, kitabxana i inin kompüterl dirilm sin , elektron kitabxananın, elektron kataloqların yaradıl-masına dair yeni f nl rin salınmasını t l b edirdi. Bu mühüm problemi h ll et-m k üçün 2004-cü ild Kitabxanaçılıq fakült sinin adının d yi dirilib “Kitab-xanaçılıq-informasiya fakült si” qoyulması t bbüsü ir li sürüldü. Bu ideya ulu önd rimiz Heyd r liyevin f rmanı il 1999-cu ild n Bakı Dövl t Univer-sitetinin rektoru t yin edil n, son on ild n artıq dövrd universitetin inki afin-da böyük i l r gör n, universitetin beyn lخالq nüfuzunun artırılmasına xüsusi xidm tl r göst r n, kitaba v kitabxanaya yüks k qiym t ver n akademik Abel M h rrr mov t r find n müs b t qar ılandı. Yadımdadır, m n bu t klifi akademik A.M h rrrımov a bildir rk n o, çox haqlı olaraq o dedi: “Abuz r mü llim, Siz fakült nin adını d yi m zd n v v l t dris planına informatikaya, informasiya texnologiyasına, kitabxana i inin komplektl dirilm sin dair yeni f nl r salmalısınız.”

Biz böyük m mnuniyy tl hörm tli rektorun bu m ntiq uy un t klifini q bul etdik v fakült nin yeni t dris planında onları n z r aldıq. Bel likl , Kitabxanaçılıq fakült sinin t dris planına “Kitabxana i inin kompüterl diril-m sinin sasları”, “Kitabxana iqtisadiyyatı”, “Kitabxana v informasiya tex-nologiyası”, “Kitabxana marketinqi”, “Kitabxana menecmenti”, “Kitabxana informatikası”, “Patent v normativ texniki s n dl r”, “Kitabxanalarda patent informasiya texnologiyası”, “Elektron kitabxana”, “Kataloqla dırmanın müa-sir probleml ri”, “Predmet kataloqu v onun avtomatla dırılması”, “Biblio-qrafik prosesl rin texniki vasit l ri v avtomatla dırılmı informasiya axtarı sisteml ri”, “Normativ-texniki v patent s n dl rinin biblioqrafiyası”, “Kitab sosial v kütl vi kommunikasiya sistemind ”, “N rıyyat i ind menecment

v marketing” v s. kimi tamamil yeni predmetlər daxil edildi. Bundan sonra rektor Kitabxanaçılıq fakültəsinin “Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi” adlandırılması haqqında məruzə imzaladı. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin qərar qəbul etdiyi kollektivi ona göstərilən bu xeyirxahlığa görə hörmətli rektorumuz akademik Abel Məhərrəmov minnətdardır.

Akademik Abel Məhərrəmovun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinə göstərdiyi vəzifəsiz qayğılarından biri isə bu oldu ki, 1999-cu ilin axırlarında rektorun məruzə etdiyi fakültənin Kitabxana ünsəliq kafedrasının yanında “Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin kompüterli informasiya elmi-tədqiqat laboratoriyası” açıldı. Bu laboratoriya respublikamızda kitabxanaçılıq-informasiyalaşdırılmasının elmi istiqamətini müəyyənləşdirən ilk laboratoriyadır. Rektor akademik Abel Məhərrəmov laboratoriyaya BDU-nun Elmi Kitabxanasının yanında yer ayırdı və laboratoriyaya mərkəzlərinə BDU-nun Elmi Kitabxanasının kompüterli mərkəzinə yerləşdirilməsini məsləhət gördü. Rektorun uzaqgörənlikli istiqamətəndirilməsi bu məsləhətli laboratoriyanın sonrakı fəaliyyətində və kitabxanaçılıq-informasiya kompüterli mərkəzinin böyük təkan verdi, qısa müddətdə kitabxanada elektron kataloq, elektron kitabxana yaradıldı, kitabxananın köməkçi fondları və qəzet jurnalı fondu kompüterin yaddaşına köçürüldü. 2005-ci ildə laboratoriyanın köməkçisi kitabxananın komplektləşdirilməsi üçün kompleks aparmaq məqsədilə beynəlxalq təcrübədən sınaqdan keçmiş RB S proqramı tətbiq edilmiş və bəslənmişdir. Fərhləndirici haldır ki, BDU Elmi Kitabxanası respublikamızın ali məktəb kitabxanaları icrasındakı informasiyalaşdırılan yeganə kitabxanadır.

Müstəqillik illərində Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin əsas göstəricilərindən biri də onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, tələb qəbulunun stabilləşdirilməsi olmuşdur.

Müstəqillik illərində fakültənin yaradıcısı və əsaqqalı prof. A.A.Xəlilov respublikamızın və BDU-nun ictimai həyatında yaxından iştirak etmiş, 1999-cu ildə Milli Məclis tərəfindən qəbul edilmiş “Kitabxanaçılıq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununu hazırlayan iştirakçılardan biri, 1993 və 2010-cu illərdə Milli Məclisin qəbul etdiyi “Təhsil Qanunu”nun iştirakçılardan biri, Bakı Dövlət Universitetinin Nizamnaməsini hazırlayan komissiyasının üzvü olmuşdur.

Müstəqillik illərində ulu öndər prezident Heydər Əliyev prof. A.Xəlilovun yüksək ixtisaslı kitabxanaçılıq-informasioloq kadrların hazırlanmasında, kitabxana ünsəliq elminin inkişaf etdirilməsində, kitabxana ünsəliqinə dair ilk milli dövlətlik qərarın yaradılmasında xidmətlərini nəzərə alaraq 1999-cu ildə “Əmək” ordeni ilə təltif etmiş və 2001-ci ildə “Azərbaycan Respublikasının mərkəz elmi xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür. 2008-ci ildə isə ona Prezident İlham Əliyev tərəfindən Prezident təqaüdü verilmişdir.

Burada göst rdikl rimd n bir daha aydın oldu ki, kitabxanaçılıq-informasiya ixtisası üzr müt x ssis kadrlar SSR -d n ba qa dünyanın dem k olar ki, bütün ölk l rind m d niyy t v inc s n t institutlarında yox, kalssik universitetl rd hazırlanmı , kitabxanaçılıq-informasiya ixtisası universitet ixtisası hesab edilmi dir. SSR da ıldıqdan sonra RSFSR-d n ba qa bir çox mütt -fiq respublikalarda (m s l n Latviya, Litva, Estoniya, Türkm nistan, Qır ızıstan v s.) bu s hvl r düz ldilmi , kitabxanaçı kadrlar universitetl rd hazırlanma a ba lanmı dir. Az rbaycan Respublikasına g ldikd is bu m s l lap vv ll rd n, y ni XX srin 40-cı ill rind n dünya standartları s viyy sind h ll edilmi , Kitabxanaçılıq öb si 1947-48-ci t dris ilind BDU-nun Filologiya fakült sinin yanında t kil edilmi , 1962-ci ild müst qil fakült y çevrilmi , öt n 64 il rzind öz f aliyy tını müv ff qiyy tl davam etdirmi , universitetin n qabaqcıl, nümün vi fakült l rind n biri kimi öhr t qazanmı dir.

Müst qilliyin ilk ill rind Az rbaycan Respublikası T hsil Nazirliyinin özü elml rin v t hsil prosesinin nomenklaturasını v indeksl dirilm sini yenil dir bilm diyind n RSFSR-in indeksl dirilm sind n istifad edirdi. Rusiyanın f nl rin indeksl dirilm sind oldu u kimi Az rbaycanda da “Kitabxana ünashlıq informasiya” ixtisası bir müdd t vv l “M d niyy t v inc s n t” indeksin daxil edilirdi. lb tt , bu, böyük s hv idi. Çox yax ı v t qdır layiq haldır ki, “Kitabxana ünashlıq v informasiya” ixtisasının “M d niyy t v inc s n t” ixtisasları qurupuna aid edilmi si il laq dar olan bu s hv Az rbaycan Respublikası Nazirl r Kabinetinin 12 yanvar 2009-cu il tarixli 8 -li “Ali t hsilin bakalavr pill si ixtisaslarının (proqramlarının) siyahısı”nın t sdiq edilmi si haqqında q rarı il düz ldilmi dir. N hay t “Kitabxanaçılıq-informasiya” ixtisası bu s n dd öz h qiqi yerini, özün m xsus indeksini almı dir. Bel likl , qanuna v m ntiq uy un kild “Kitabxanaçılıq-informasiya ixtisası”na “Humanitar v sosial elml r bölm si”nd “05.02.15 Kitabxanaçılıq-informasiya” indeksi verilmi dir.

## D B YYAT

1. . . . .
- 1980,351 .
2. X l fov A.A. Heyd r liyev v Az rbaycanda kitabxana i i. B., 2006, 312 s.
3. X l fov A.A. Kitabxana ünashlı a giri . I hiss .- B., 2001, 398 s.
4. X l fov A.A. Kitabxana ünashlı a giri . II hiss .- B., 2003, 314 s.
5. X l fov A.A. Az rbaycanda ali kitabxanaçılıq t hsili. B., 1998, 124 s.
6. X l fov A.A. Az rbaycanda kitabxanaçılıq t hsilinin inki afi.B., 1987, 132 s.

7. Xalafov A.A. Azərbaycan kitabxana işinin tarixi: Dördüncü hissə (1990-cı illərin ikinci yarısından XXII əsrin əvvəllərinə qədər Azərbaycan kitabxana işinin tarixi). Bakı, 2010, 432 s.

8. Xalafov A.A. Azərbaycan ali kitabxanaçılıq təhsili. Bakı, 1998, 124 s.

**ABOUT THE DEVELOPMENT HISTORY OF HIGHER LIBRARY STUDIES OF EDUCATION IN AZERBAIJAN**  
(The years of 1947-2011)

**A.A.KHALAFOV**

**SUMMARY**

**Keywords:** The education of librarian studies, library studies; organization of teaching process; the profession of librarian.

The presented article deals with the training of high professional specialists, like librarian-informologist of the faculty of librarian studies and information of Baku State University and the passed 64 honoured years. The achievements, gained in the field of education, science and organization of teaching if the staff of the faculty have been generalized.

(1947-2011 illəri üçün)

• •

• • • • •

• • • • •

64-illik təhsil tarixi